

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה משיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון
150

פרשת ניצבים וילך

תכלית תורה תשובה ומעשים טובים

אמנם בכדי שנשוב בה ועל ידה עד ה' יש לנו לילך בדרכי התורה לשמה, מתוך החיפוש והדרישה אחר תכליתה שהיא להביא לכדי תשובה ומעשים טובים כפי שרגיל היה בפי רבא (ברכות יז ע"א), ובזה סלולים בהם חדרי התורה הקדושה כל דרכי ותיקוני התשובה לכל אדם באשר הוא. ובכדי שיוכל לטהר לבבו בעסק התורה לשמה, ושתהיה דרך תורתו סלולה אל תכליתה שהיא השגת יראת ה', יש לו לייחד עיתים להתבונן ביראת ה', להתבודד בינו לבין קונו ולקשר מחשבתו בו כאילו כבר עומד לפניו ביום הדין, וידבר אליו יתברך רכות כאשר ידבר העבד אל רבו והבן אל אביו, כמובא בספר חרדים (מצות התשובה ג) בשם רבנו האר"י, ובזה ישיג תכליתה של תורה.

תכלית תשובה אהבת ה'

וכתב בספר העיקרים (ד, כה) שתכליתה של תשובה להביא לכדי אהבת ה', שהיא היא תכלית התורה. ולכך הפליג הכתוב מאד במעלתה ושבתה, לומר שלגודל ערכה היה ראוי לנו להשתדל בעבודה בכל טורח שבעולם, אפילו לעלות לשמים אם היה הדבר אפשרי או לעבור הים בכדי להשיגו, אלא שגברה עלינו חסד הבורא ב"ה שסלל לפנינו את דרכיה של תשובה שיהיו קלים ונעימים לנו עד מאד, 'בפיך ובלבבך לעשותו', ולכך אל לנו להתרשל בה, ומה עוד שעל ידי האהבה הזאת הבאה מתוך התשובה ישיג האדם את הדבקות בהש"ת ובחיים הנצחיים, ומתוך כך יבוא אף לכל ההצלחות הגשמיות.

לב האדם שליח ה' הוא

כי מתוך דרכיה של תשובה מתעורר לב האדם לאהוב את מי שכל כך מגלה לו אהבה וחיבה, וכמו שכתב הכלי יקר (ל, יא) שבדרכי התשובה גנוזים רמזי אהבתו וחיבתו יתברך אלינו, שהרי לאומות העולם לא נסדרו וקברו דרכי התשובה כפייהם ובלבבם, וכפי שהוצרך קוב"ה לשלוח הקב"ה ליונה לזרז את אנשי יניוה לשוב אליו, ואילו לא בא יונה לעוררם ולזרזם הרי שממשיכים היו בשרירות לבם, אבל ישראל אינם כן, כי גלוי להם סוד התשובה מאז ומקדם כאשר נבראו הם והתשובה קודם לעולם כמובא במסכת פסחים (דף נד ע"א) ובבראשית רבה (א, ד), ולכך לא נפלאים הם מהם דרכיה ונתיבותיה, ואינם צריכים שיבוא שליח ה' לעוררם, כי אין תלוי הדבר אלא בכך שילכו אחר התעוררות ליבם, מתוך שיקדישו זמן ועת להקשיב לרחשי לבם המעוררם לשוב אל הבורא ב"ה ולדרך התורה, ובזה לבד כבר ידעו ויבינו את אשר מוטל עליהם וכיצד היא הדרך בה ישובו עד ה'.

הבת קול שבלב

והכל הוא מכוחה של תורה שקיבלנו בהר סיני, שהרי אמר רבי יהושע בן לוי במסכת אבות (ו, ב) שבכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלכונה של תורה, וביאר בשם משמואל (פ' בא, תרעו) שהוא כמו שאמר אביו האבני נזר שכאשר מקיים האדם למצוות התורה, נחשב זאת כאילו הבורא ב"ה פועל ועושה הדבר כביכול כתיקונו בכדי להביא לתכלית ומטרת הבריאה, כי מה שצויה הוא לנו על המצוות הוא מפני שרצה לזכותינו ולמנותינו כשליחים לפעול לגילוי מלכותו יתברך בזה העולם מתוך קיום המצוות, והרי שלוחו של אדם כמותו וכח המשלח בשליח וידו כידו, אם כן בזה נחשב כאילו הוא כביכול הפועל והעושה למצוות. ובזה ביאר השם משמואל מה שבכל יום יוצא הבת קול מהר חורב, כי כאשר ידינו מגועלות חלילה בעוונותינו, הרי שאין מקבלים

השמים שבבית המדרש

פי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאות היא ממך ולא רחקה היא. לא בשמים היא... ולא מעבר לים היא... פי קרוב אליך הדבר מאד פניך ובלבבך לעשותו (ל, יא-יד). הביא רש"י מה שדרש בזה רבי אבדימי בר חמא בר דוסא במסכת עירובין (דף נה ע"א) שזירז בזה הכתוב על עסק התורה שיש לטרוח הרבה אחריה, עד שאם היתה התורה בשמים צריך אתה לעלות אחריה, ואם מעבר לים היא צריך אתה לעבור את הים אחריה¹, אלא שכבר ניתנה לנו התורה בכתב ובעל פה, ולכך קרוב אליך הדבר מאד פניך ובלבבך לעשותה. וכן הוא בתרגום יונתן (ל, יד) שביאר שקרוב הדבר לנו מאד בבית המדרש, ואין לנו אלא לפתוח פינו ולהגות בתורה בטוהר הלב ולקיימה.

מצוות התשובה הנמצאת בבית המדרש

ודקדק הרמב"ן (ל, יא) שמלשון הכתוב 'המצוה הזאת' משמע שמדבר על המצוה שהזכיר הכתוב בסמוך, והיא מצות התשובה², שאינה נפלאות ורחוקה מאיתנו, אלא קרובה היא לנו מאד לעשותה בכל עת ובכל מקום ומדרגה, מתוך הוידוי בפה והחרטה בלב ומתוך שנחיל דרכה לדורות. וביאר האלשיך (שם) שכתוב זה מדבר על דרך התשובה מתוך העסק והעמל שבתורה, שבזה יכנע היצר וישוב האדם עד ה' ללא ספק, וכפי שייעץ הכתוב בסמוך (בפסוק י) "כי תשמע בקול ה' אליהך לשמור מצוותיו וחוקותיו הכתובה בספר התורה הזה, כי תשוב אל ה' אליהך בכל לבבך ובכל נפשך". כי השומע תורה בבית המדרש מרוב כשומע מפי השכינה, וכאשר יעסוק בה בכדי לקיימה הנה בוודע יכנע יצרו, וכמובא במסכת קידושין (דף ל ע"ב) שאמר הקב"ה לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, ותנא דבי רבי ישמעאל, בני, אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ. ולכך קרוב אליך הדבר מאד, שאין לנו אלא לסגור דלתינו בעדנו בבית המדרש ולברוח ולכנוס בחדרי תורתנו הקדושה, ובזה בוודאי נשוב בכל לבבינו עד ה' ב"ה.

דרכי התשובה שבתורה

ולכך יש לנו לקבוע עסקנו בה, כי חיוב הוא על כל אחד מישראל, כמו שפסקו הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (פ"א ה"ח) והשולחן ערוך (י"ד סי' רמו סעיף א) שכל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורים, בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו, אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזור על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר (ביהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה"³. וכבר אמר רב הונא בויקרא רבה (כה, א) שגדולה כוחה לפייס לבורא ב"ה להשיבנו לחיותינו, שעל אך שאם נכשל אדם בעבירה הרי שחייב הוא מיתה בידי שמים, עם כל זה זאת יעשה ויחיה, שאם למוד היה לקרות דף אחד יקרא שני דפים, ואם למוד היה לשנות פרק אחד ישנה שנים⁴, ובכך יזכה לחיותו בכוח התורה כנאמר בה (במשלי ג, יח) "עץ חיים היא למחזיקים בה".

1 וכפי שהרחיב בזה הר"ף על העין יעקב (בעירובין שם) והכריח הדבר מדקדוק לשונות הכתוב.
2 וכן פירשו הספורנו (ל, יא) וצור המור (שם), ועוד.
3 וסיים בשולחן ערוך (שם), שמי שאי אפשר לו ללמוד, מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומדים.
4 וסיים המדרש, שאם אינו למוד לקרות ולשנות מה יעשה ויחיה, ילך ויעשה פרנס על הצבור וגבאי של צדקה והוא ח'.

ואלה יעמדו על הברכה

הגיליון מוקדש לרפואת הצלחת וישועת

חנה בת לאה רבקה, פבל נסים בן מרינה, נתנאל בן סיגל, רן ברוך בן זרח, ר' יניב בן רחל, איתי יהודה בן נטלי רות, ישראל בן עליה, שניאור זלמן בן בת שבע, שפרה לאה בת שרה.

להקדשות יקיריכם ניתן לפנות בטל' 0527.130.400

לעילוי נשמת

ראו דור דרוו בן רונית,

ישי בן יפה

ת.נ.צ.ב.ה

אנו לשליחות, כי אין שליח לדבר עבירה, ומפני שרצה הקב"ה לזכותנו יוצאת הבת קול בכל יום מהר חורב לחדש שליחותינו לפניו, ושוב משיג האדם כח חדש מכח המשלח ב"ה הנטוע בו, ויכול לעשות תשובה שלימה ולקבל השליחות מחדש, אם רק יטה אזנו להקשיב להתעוררות ליבו ולשוב אליו יתברך ברצון חדש.

הר סיני שבשופר

זהו קול השופר שנוצטונו לתקוע בו ביום הדין בראשית השנה, שאמר רבי אבא בזוהר ויקרא (דף ו ע"ב), שמתוך קול השופר ששומעים אנו בזה היום, מחברים אנו את מעשינו שבארץ לקול השופר שנחשב הוא כיוצא ובא מן השמים לעוררנו אל תכליתנו ומטרתנו בעולם, ועיקר הדבר נמשך מכוח השופר שנשמע בהר סיני, שהולך הוא וגובר ומשמיע קולו בקול השופר של ראש השנה, לעוררנו לשוב ולכנס בתוך חדרי התורה שקיבלנו בסיני ולבארה ולפרשה בכל דרכי התורה שנמסרו מדור לדור בעל פה, עד שמתוך כך נהיה ראויים לשמוע את קול השופר הגדול שיתקע לחירותנו בבוא משיח צדקנו. ומשמעות הדבר, שלעתידי יהיו קשובים אזינינו בכל עת לקול הבורא המעוררנו שיהיו כל מעשינו שבארץ מתוך נקיות וקדושת המחשבה, שנכוין לעשות הכל אך בכדי לצוות ולהתחבר לנועם זיו גילוי מלכותו ותפארתו של הבורא ב"ה בעולם.

קול השופר שמראשית הבריאה עד אחריתה

וכבר מראשית הבריאה נשמע קול השופר בזה בעולם, וכמובא בזוהר בראשית (דף כט ע"ב) שזוהר 'בראשית ברא א-להים את השמים', שמראשית הבריאה ברא

'שופר' העליון שבסוד עולם החירות הנקרא 'א-להים', ל'קול השופר' הנקרא 'שמים' בכדי שיעורר את הנבראים להביא לכדי גילוי המלכות ב'ארץ'. ומפני כך קרובה לנו מצוות התשובה עד מאד מתוך מצוות השופר, וכמו שכתב היערות דבש (ה"א, ו) שלכך עיקר מצוות השופר הוא רק השמעת 'קול' בעלמא ללא דיבור, הבא מהנשימה והרוח שנופח האדם מפנימיותו ומליבו, כי מתוך קול השופר היוצא מליבו מעורר האדם את הרחמים של הבורא ב"ה שגילה במאמר הראשון 'בראשית ברא א-להים את השמים ואת הארץ', שהיה קול בלא דיבור גמור, שהוא גמר כח מחשבת הלב ב"ה שגילה רחמיו לברוא העולם⁵.

לעשותו – על ידי קול השופר

ולכך יש לנו בעת שמיעת השופר לקרוא לה' במחשבה טהורה וזכה בגמר מחשבת הלב, ומתוך כך לשנות מעשינו שלא נשוב חלילה לכסלה. ובזה יתקיים בנו 'כפיך ובלבבך לעשותו', כמו שכתב בליקוטי תורה לבעל התניא (דף מו ע"ד) שמתוך דרך התשובה המתעוררת בנו על ידי מצוות השופר, נחשבים אנו כעושים ממש לדברו יתברך כביכול, כי מתוך כך נמשכת הארה משופר העליון שלמעלה מהבריאה לתוך עולם העשיה לתקן אותה במלכות ה' ב"ה, ובזה מתקיים בנו 'זה היום תחילת מעשיך', שמעוררים הרחמים שמראשית הבריאה, עד שמתוך כך שיהיו כל המעשים שבעולם שלמים ומתוקנים בגילוי מלכותו יתברך, ויהיה העולם ראוי למשכן כבודו בבנין מקדשו.

⁵ כי היה הוא מוכרח להיות בלא דיבור, בכדי שלא יברא מלאך על ידי הדיבור ואמרו חלילה ששותף יש במעשה בראשית ולא תהיה זכות קיום לעולם חלילה. אם כן בכך שמעוררים את עצם הבריאה בראשיתה שנעשתה על ידי הקול בלא דיבור, מעוררים את גמר מחשבתו יתברך שרצה לגלות רחמיו ולברוא העולם.

"אחור וקדם צרתני" (תהלים קלט, ה)

משיעור יום א' ניצבים וילך תשע"א

א

הרגלים, אשר שם הוא מקום תכלית הדין וההסתרה. ולכך ככל שקשור האדם במידת 'אין' בדרכי ההכנעה והענוה, יוכל לשרות בו אור הגנוז עד למקום הרגלים ולא תהיה הגשמיות חוצצת ומסתירה לו, מפני שרואה הוא בעיניו את חיות הנבראים והגשמיים כהדבר העיקרי הנראה לנגד עיניו, ובוה נעשה הוא קשור בעץ החיים, וזהו שאמר דוד בתהלים (כה, טו) "עיני תמיד אל ה' והוא יוציא מרשת רגלי", ולימד בזה שככל שיהיו עיני האדם ראוות לפנימיות הבריאה, כך יוציאו אור ה' מרשת יצר הרע המרחיקו מהש"ת אשר הוא מצד הרגלים וההסתרה.

ג

אמנם כאשר מתגאה האדם, הנה בזה תיכף חובר הוא ונדבק בצד המיתה, כי בכך תופס האדם מקום, ולכך אין אור ה' והאור הגנוז שהוא רוחני ואינו תופס מקום יוכל להיות עימו יחד, וכמו שנאמר (בתהלים קא, ה) "גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל" ודרשו על כך במסכת סוטה (דף ה ע"א) שאומר עליו קוב"ה שאין אני והוא יכולים לדור במקום אחד, כי בגאותו הרי שתופס הוא מקום כביכול, אמנם קוב"ה אינו תופס מקום. ולכך ככל שיהיה גאות באדם כך יהיה מגושם יותר ורחוק מהאור הגנוז, וידבק בצד המיתה אשר הוא מצד עץ הדעת טוב ורע שנאמר בה (משלי ה, ה) "רגליה יורדות מוות", שהוא שורש החטא וכענין "עוון עקבי יסובני" (תהלים מט, ו).

והנה המיתה היא בצד יסוד העפר כמו שכתוב (בראשית ג, יט) "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", כי כאשר נסתלק הרוחני שהוא החיות ואור ה', נשאר הגשמי לבד שהוא צד העפר והארץ, שהוא ענין הרגלים וכענין 'רגליה יורדות מוות', שהוא תכלית הריחוק מאור ה', וכפי שמטמא המת במגע ומשא, וכהעבודה זרה המטמאת, וכל זה מפני שנתגשם ותפס מקום כביכול עד ש'אין אני והוא יכולים לדור במקום אחד'.

ולכן דרש רבי חייא במסכת ברכות (דף יח ע"א) מה שאמר קהלת (ט, ה) "המתים אינם יודעים מאומה" שקרויים הרשעים בחייהם מתים. כי צד המיתה והגאות היא שחושב האדם שבכוחו ובתבונתו עשה הוא לכל מעשיו הטובים, שאין זאת אלא מחמת גאותו שהשכיחה אותו ממיעוט ערכו ומוגבלותו הגשמית, וכמו שכתוב (תהלים י, ב) "בגאות רשע ידלק עני", שכאשר אין רואים העולם למעשיו הטובים הנה הוא נאנח ונאנק ומתחרט על הטובה שעשה בלא שבא על ידה למלוכה וכבוד, שאנחה היא ענין מיתה.

כי בזה יוצא רוחו הטובה ונעשה הוא כמת כמו שכתוב (יחזקאל ל, כד) "ונאק (-נאנח) נאקות חלל", וכל רוחו שיש בו עתה היא רוח שטות השורה בליבו, ובה שורה ניצוץ קדוש המחיה לרשעים מתוך רוח מסאבא, והוא סוד גלות השכינה היורדת להחיות לרשעים המתגאים ודוחקים את רגליה, שרוצה אותה

בראשית בריאת העולם היה העולם כולו בקרבה ובגילוי אור ה' ב"ה אלא הנבראים, כי העולם כולו נברא מהאור הגנוז אשר הוא אור פני ה' ב"ה, אלא שבכדי שיוכל העולם להתקיים ולא יתבטל במציאות באור אין סוף האיר ה' ב"ה את אורו יתברך בסוד וענין 'אחור' וכמו שנאמר (שמות לג, כג) "וראית את אחורי ופני לא יראו", ומאז ואילך גם הגילוי הנעלה והגבוה ביותר של הבורא אל הנברא כהגילוי הנורא של הקב"ה אל משה רבינו הוא בסוד 'אחור', והכל בכדי שיוכל האדם לעמוד ולהתקיים ולא יתבטל במציאות כנאמר (שם, כ) "כי לא יראני האדם וחי".

והנה ראשית גילוי האור הגנוז הוא מעל ראש הקומה וכענין שכתוב (איוב כט, ב) "בהילו נרו עלי ראשי", ובו רואים הצדיקים מסוף העולם ועד סופו, ועל דרך שאמרו במסכת נדה (דף ל ע"ב) שעובר במעי אימו נר דלוק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, ומשמעות הדבר שרואים הצדיקים את מציאות ה' ב"ה ואורו יתברך בכל דבר בבריאה עד שרואים שגם ההסתרה היא אורו יתברך, ורואים הם מראשית הבריאה ועד אחריתה את מציאותו יתברך ומלכותו, כענין שכתוב (ישעיה מו, ד) "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין א-להים", היינו שגם ההסתרה היא אורו יתברך ואין מבלעדינו 'א-להים' ששם זה מרמז על דרך ההסתרה כענין שאמר דוד בתהלים (פד, יב) "כי שמש ומגן ה' א-להים", שהוא ענין ההסתרה כמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר משפטים (דף קטו ע"ב). ולכן מאחר שרואים הצדיקים את אור ה' ב"ה בכל הבריאה ובכל הנבראים, אין חוצץ והסתרה בין עיניהם לבין סוף העולם ועד סופו, ורואים הם בכל העולם כל רצונם כמו שהדבר עומד לפניהם ממש.

ב

והכל הוא כפי הנקיות והשיעור במידת הענוה, שיש שרואים צדיקים כאספקלריא שאינה מאירה ובדרך רמז וחידה כמו שכתוב (במדבר יב, ו) "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו", ויש שרואים כאספקלריא המאירה וכנאמר במשה (שם, ח-ז) "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט", ותלוי הדבר כפי שזוכים למידת הענוה והביטול כפי רום דרגתם. כי הנה כל חוצץ והסתרה הוא מריחוק מאור ה', כי מפני שאור ה' ב"ה הוא רוחני ואינו תופס מקום, לכך אין המקום והגבול והמידה שיש בגשמיים חוצץ ומסתיר בין עיני האדם לבין סוף העולם.

שהרי באמת אור ה' ב"ה מתפשט עד לסוף העולם שהוא מקום הרגלים, המרמז לכל הגשמיים הרחוקים מאור פני ה' ב"ה, כי השראת האור הגנוז הוא מעל ראש האדם וכענין 'בהילו נרו עלי ראשי' כאמור, ומשם יורד הוא בצמצום אחר צמצום עד שמאיר רושם ונצנוץ ממנו גם במקום

רוח טמאה לשרות גם במקום הרגלים, מקום שכתוב בו (בישעיה סו, א) "והארץ הדום רגלי".

ד

ולכך מתוך שנתגאה נעשה האדם מגושם, כי הנה המוח שבו הוא משכן הנשמה, שליט הוא על הלב, והלב שבו משכן הרוח, שולט הוא על הכבד שבו משכן הנפש. וכאשר אין רוח קדושה בלב השולט בכבד, הולך הכבד ומתגשם, ונעשה יחוד בין הכבד ליותרת הכבד שהוא בסוד "שפחה כי תירש גבירתה" (משלי ל, כג), ובזה נעשה הלב ברשות הכבד, וכנאמר בפרעה (שמות י, א) "כי אני הכבדתי את ליבו", היינו ששולט הכבד ומכביד להלב, וכמו שאמרו בבראשית רבה (לד, י) שהרשעים אין ליבם ברשותם, ועולה הרוח שטות לטמא המח בהרהורים רעים, עד נמשך כולו אל מקום החטא והריחוק.

ומתוך שנטמא ונתגשם האדם, הנה על אף שנתרחק עדיין יכול הוא למצוא דרך התשובה במקומו ומדרגתו, מתוך שירחמהו השי"ת ויראהו דרך האמת כיצד לשוב, אך עיקר הסכנה שיש לאדם כאשר נתגשם ונעשה ליבו כבד היא, שמתוך כך אינו סר יותר לשמוע לדברי חכמים שיראוהו לדרך התשובה, וכנאמר (ישעיה ו, י) "השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השעו, פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו", ובזה נסתרים מעיניו דרכי תשובתו.

וזהו שורש חטאו של אדם הראשון, שפניו שלא שמע לרבו הוא יוצרו ובוראו ולא קיים לציווי השי"ת באיסור אכילת עץ הדעת, כי הנה תחילה הלך אחר דעתו והביט במקום החיצוניים והקליפות, מתוך שהיה בטוח בכוחו ומעלתו שלא יטעה אחריהם, אמנם בזה כבר נתן מקום לרע להכנס בקרבו ולהחטיאו.

וזהו סוד יותרת הכבד הנקראת זנב הכבד, כי כך הוא דרך יצר הרע, שתחילה מראה הוא לאדם שאין לו לירא ממנו כי אינו נחשב למאומה ואין בכוחו להחטיאו אותו, וכך נכנס הוא באדם כאורח שאינו אלא כמזנב אחריו בכל דרך שהולך, כמו שכתוב (דברים כה, יח) "אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחרך", היינו שבא אצלו אך במחשבות קלות, אמנם מתוך כך כעבות העגלה חטאה ומסיתו וחובר אליו לבסוף באופן שאינו יכול לעוזבו.

והיא בסוד נוקבא דקליפה שבסוד הזנב שהיה נדבק באדם הראשון, שזהו הנחש עצמו כמו שאמר רבי פנחס בזוהר פנחס (דף רכז ע"ב), ובזה שהלך והציק במקום הסטרא אחרא ודרכם הרעה היה הדבר בסוד יותרת הכבד, עד שנכנסה בו רוח שטות בליבו ולא שמע באזניו לדבר ה' וציוויו. נמצא שכאשר מתגאה האדם בא לידי מיתה, כאדם הראשון שסיגי הגאות הביאוהו לסילוק רוח הקודש מן הלב עד שבא לכדי מיתה.

ה

ובאמת היה צריך אדם הראשון להטות תיכף את אזנו ולחשוב מרחמי השי"ת ומעומק מחשבתו של הבורא, שהרי כבר קודם החטא הכין לו הקב"ה רפואתו, שידע הוא יתברך שיוכל האדם בבחירתו לעבור על ציוויו והכין לאדם דרך תשובה עוד קודם שנברא העולם כמובא במסכת פסחים (דף נד ע"א) ובפרקי דרבי אליעזר (פ"ג), שזהו מצד גילוי אור הפנים המשיב לאדם מכל ריחוק שהוא.

כי ענין יותרת הכבד הוא בסוד זנב וענין האחור הנרמז בכתוב (תהלים קלט, ה) "אחור וקדם צרתני", שברא הקב"ה את האדם בדרך 'פנים ואחור', 'פנים' הוא מה שזכה ועמד לפני השי"ת בעסק התורה ודרך ה', 'ואחור' הוא מה שיש בידו להתגאות ולהתרחק מהשי"ת, שבזה נחשב שמסב האדם פניו מהשי"ת מחמת ריחוקו ונחבא מאיתו יתברך, וזאת על אף שעדיין עוסק הוא בתורה, מפני שנסתרו ממנו דרכי ההתבוננות בגדולת רחמי ה' ב"ה עליו, ובזה הוא כמו שכתוב (בראשית ג, ח) "ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלהים בתוך עץ הגן" 'ש'אשתו' זהו בסוד הזנב כמו שאיכא מאן דאמר במסכת ברכות (דף סא ע"א) ועירובין (דף יח ע"א), ועל אף שהוא 'בתוך עץ הגן' הוא כענין זנב ואחור, היינו שמסב פניו מאיתו יתברך על אף שטומן הוא את עצמו בתוך גן התורה, והכל מפני שאינו מאמין שיכול הוא לבוא לכל המעלות ודרכי הדבקות בו יתברך כמעלת הצדיקים.

ונחשב הדבר שנתרחק מדרכי האמונה, כי המשמעות של אמונה היא שמאמין האדם בתיקון ובדרך התשובה המזומנת לו חיש קל לשוב מכל מקום שהוא עד לגילוי אור פני ה' ב"ה כמעלת הצדיקים, ואילו היה אדם הראשון מאמין בתיקון היה נתקן הכל, ולא היה נזקק לילך במרירות ק"ל שנה כמובא במסכת עירובין (שם ע"ב). כי הדרך לתיקון נגלית היא תיכף בענין הקלוקל, וכדרך המובא בירושלמי ברכות (פ"ב ה"ד) ובאיכה רבה (א, נא) שתיכף בענין החורבן נמשכה נשמת משיח.

כי משמעות שורש וכלליות האמונה בה' יתברך היא שיאמין האדם בבית של ה' במשיח ה' ובגאולה השלימה, ושכל מבטו והשקפתו על העולם היא שישא את עיניו על תיקון העולם ושלימות הבריאה, ומתוך כך ידע ויאמין בתיקונו הפרטי בכל ענין וענין, ובעצם האמונה של האדם בענין תיקון זה נתקנת כל קומתו, ועולה הוא ומתעלה בכל מהותו וענינו.

ו

ושלימות חקיקת האמונה בעולם נעשה על ידי יעקב אבינו, שמתוך שהלך בדרכי האמונה והתקוה הללו היה הוא תיקון לכל קומת אדם הראשון, ובדרכים אלו היה כוחו וזכותו לעבור לכל התלאות, כי היה אחוז לעולם ברחמי השי"ת ובמחשבה על התיקון, ולא נתן כלל מקום במחשבתו על כך שישאר בריחוק והסתרת פנים. וגם כאשר היה הדבר היפך חפצו שרצה לישא את רחל לבדה ולהביא לתיקון הבריאה כולה וקלקל לבן הארמי וביקש לעקור לו הכל, וכן כאשר נולד לו יוסף שטנו של עשיו וביקש לישב בשלוה, ותיכף קפץ עליו רוגזו של מכירת יוסף לעבד כמו שאמרו בבראשית רבה (פד, ג), עם כל זה לא בא לכדי כעס ורטינה, אלא החזיק בכל כוחו באמונה שלימה ברחמי השי"ת שבודאי יתקן להכל.

ומתוך שהיה דבוק בתקוה בהשי"ת לא אחז בו צד המיתה כלל כמו שאמר רבי יוחנן במסכת תענית (דף ה ע"ב) שיעקב אבינו לא מת, ועל אף שחנטהו החונטים וספדוהו הסופדים לא היתה מיתתו כהסתלקות בדרך העולם, אלא היתה על פי ה' במיתת נשיקה כמו שאמרו במסכת בבא בתרא (דף יז ע"א), שהוא מסירות נפש והתכללות בכנסת ישראל בסוד הדבקות רוחא ברוחא בשכינה הקדושה כמובא בזוהר ויחי (דף רלה ע"ב).

אמנם המחשבה בדיון היא כנגד עשיו הרשע שהוא כנגד הכבד כמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר פנחס (דף ריט ע"א), שהוא מצד הדין כמו שאמרו במסכת ברכות (דף סא ריש ע"ב) שהכבד כועס וכמובא בתיקונ' (תיקון יג, דף כט ע"ב). כי אחר שנתרחק האדם יש לו בחירה אם לילך בדרכו של יעקב ולדבוק בצד בחיים מתוך שישב את פניו אל הבורא ב"ה, או שילך חלילה בדרכו של עשיו שנתיאש והחזיר פניו מהשי"ת, וכמו שאמר (בראשית כה, לב) "הנה אנכי הולך למות" שנתגאה עד שדבק בצד סטרא דמותא. וכל גילוי דרכי האמונה הוא שיתקיים בנו מה שהבטיח קוב"ה ליעקב (ירמיה ל, י) "ואתה אל תירא עבדי יעקב נאום ה' ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שְׁבָיִם", שמקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים כמו שאמרו במסכת תענית (שם בדף ה ע"ב), מתוך שנדבק בגילוי הרחמים והתקוה שנטע יעקב בבניו אחריו.

ז

ומה שמונע מהאדם לדבוק בצד החיים שהנחיל לנו יעקב אבינו, הוא מפני שבכל אדם יש סיגים מצידו של עשיו בסוד מלכי אדום, שהוא ענין הזנב והאחור, וצד האחור הוא כל מה שהוא חלש ונבזה ורחוק מהשי"ת, וכמו שכתוב (דברים כה, יח) "ויזנב בך כל הנחשלים אחרך", היינו שתופס היצר הרע את האדם ומפילו בדעתו בכל מה שאינו מתפלל כדבעי, שבזה מוכיח לו על ריחוקו מהאמונה והדבקות בבורא ב"ה, וכן מראה לו את מדרגתו הפחותה בעסק התורה, שאין תורתו מביאתו לידי מעלות גדולות, ומתוך כך בא לידי כבודת ומזמה בדעתו שהולך הוא בסוף קדושת מחנה ישראל.

אמנם באמת זרעו של יעקב נטועים ואחוזים אך בצד החיים וכל צד מיתה שבישראל אינו אלא מצד המסירות נפש להשי"ת, שאינו נחשב כמיתה כלל, אלא הוא כדרך יעקב אבינו שנכלל באור השכינה. וכאשר משיב זאת האדם אל נפשו, לידע מרום קדושתו מרום שורש מחצבתו שמיעקב אבינו, הרי שבזה ממת ומכניע הוא ליצרו ומתעלה מכל צד ריחוק, כי בזה כולל הוא את צד האחור בגילוי הפנים, ומשיב את כולו למול פני השי"ת בגילוי אור הפנים.

וזהו מפני שנחשב הדבר לגביו כמסירות נפש, כי קודם שנתרחק היו רק פניו אל השי"ת, אך כשמוסר עצמו מתוך כאבו וריחוקו על השי"ת, ואינו מביט על עצמו כלל אלא על כך שצמא הוא אל אור פני ה', הנה בזה הוא כולל את אחוריו ופניו לעמוד פנים בפנים לפני השי"ת, שזהו כמסירות נפש. כי כאשר נאנח הוא וכואב על ריחוקו מהשי"ת, הנה בזה סרה רוחו ממנו והוא כענין מיתה האחוזה בצד עשיו והאחור כאמור, אך בזה שמשליך עצמו על השי"ת ומוסר את כולו בידו יתברך, הנה בזה אינו דבק בצד המיתה, כי אין נכנסת בו הרוח שטות אל קרבו, אלא נושבת בו רוח חיים והתחדשות ונכנסת בו נשמה חדשה, כי זהו כענין עקדת יצחק שמצד אחד הלך ונסתלק מתוקף הדינים ועוצם הגבורות המרמזות על אחור וריחוק, אך מתוך כך נכנסה בו רוח ונשמה חדשה מצד הרחמים והחסד וכמובא בשער הפסוקים לרבנו האר"י (פ' וירא).

ולכן יעקב אבינו וכל הצדיקים המתקנים לחטא אדם הראשון הולכים ומתקנים

שמגלים הצדיקים ביום זה.

וכפי שדבק ביום זה יותר בטהרת וקדושת המחשבה, הרי שנכללים תפילותיו יותר ויותר ביחודי הצדיקים שביום זה, וזהי פנימיות עבודת היום לכל אחד ואחד מישראל, שיחשב רק בטוב, ולא יחשב ברע שלו ושל הסובבים לו. ולכן הנהיגו הקדמונים שלא לאכול דבר החמוץ וכיוצא כמובא במטה אפרים (סי' תקפג סעיף ג), כי צריך שיתחיל האדם את השנה ברחמים גמורים, כי ראש השנה הוא 'הראש' והכל נגרר אחר הראשית וההתחלה, וזהו מתוך עבודת ה'ראש' וטהרת המחשבה, שצריך האדם לתקן את ראשו ומחשבתו מתוך שלא יחשב בדבר שאינו טוב כלל, כי יום זה ההתחלה והשורש והפנימיות לכל האדם, שבפנימיות האדם ושורשו הוא כולו טוב, ומתוך שמגלה לרחמים אלו המתגלים בו בפנימיותו זהו בסוד תיקון הראש וההתחלה, שהוא ענין ראש השנה.

ועל זה מתפללים אנו ביום זה 'זכרנו לחיים', היינו שנזכה להכניע ולבטל לכל צד של עשוי והריחוק הנאחז בצד המיתה והגאווה, ונדבק ונאחז דרכנו בדרכו של יעקב שהנחיל לנו את הדבקות פנים בפנים וצד החיים. וזהו מהות יום ראש השנה ששופט הקב"ה יצוריו ברחמים לחיים, מי הוא שיזכה לגלות מאור פני החיים, ויאחז דרכו לנצח בצד החיים. ולכן בכדי שזכה האדם ביום לענין המסירות נפש כעקדת יצחק, ומתוך כך להכניע לכל צד של עשוי כאמור, צריך הוא לענין ההכנעה והביטול, שיבטל כל צד גאווה ורצון למלוכה שבו, הנמשך מצד האחור והריחוק מאור פני ה' ב"ה כאמור, מתוך שידע ויבין שכל עסק המסירות נפש שביום זה נעלם ונסתר מעיני כל, ואינו נגלה אלא לעיני הצדיקים המביטים באספקלריא המאירה ובגילוי דבקות הפנים בפנים, והם היודעים מדרכי היחודים הנוראים שביום זה ומעלים ומשיבים בהם ועל ידם לכל נשמות ישראל לגילוי אור הפנים ודרך התקוה והחיים.

ובזה נחשב לו הדבר למסירות נפש, כי הכניע וביטל את גילוי אור האחור שבבחינתו, בכדי להמשיך מגילוי אור הפנים שעוסקים הצדיקים לגלות לכל ישראל ביום זה, ובכך נוטלים הם לעבודתו ב'דיבור' התפילה וגילוי מלכותו יתברך שביום זה, עם עבודתו ב'מעשה' שביום זה בסדר התקיעות וגילוי מלכותו יתברך בפועל המגלה ביום זה, ועבודת ה'מחשבה' שביום זה מתוך שמטהר מחשבתו ומגלה פנימיותו כפי דרגתו, והולכים הצדיקים ומעלים הכל על מזבח המסירות נפש לפני הבורא ב"ה כפי שיודעים הם מסודות ודרכי היחודים שביום זה, ומהתפך כל מהותו של היהודי שבבחינת אחר להיות בבחינת קדם, ובא לכדי גילוי אור הפנים בעילוי אחר עילוי ולדבקות החיים, וכמ"ש (משלי טז, יט) "באור פני מלך חיים".

לסיגי עשוי ומשיבים אותם לשורשם ביצחק אבינו, אשר בצידו הוא שורש הדין בעומק מחשבתו יתברך כבריאת האדם כמו שכתוב 'אחור וקדם צרתני', שעל ידי האדם השלם יבוא כל יצור ונברא פנים ואחור עד לפניו יתברך, וכמו שאומרים אנו בתפילות ראש השנה 'זְכֹר כָּל הַיְצוּר לִפְנֵיךָ בֵּא'.

ח

כי זהו ענין יום הדין שבראשית השנה, שבפנימיותו הוא סוד מסירות נפש על מלכותו יתברך שורש נשמות ישראל. שהרי ביום זה ראוי היה שיביט כל אדם בעצמו ומקום ריחוקו וימהר לזעוק מעומק ליבו על הצלת נפשו מצד המיתה, שהרי ביום זה חותך הבורא ב"ה חיים לכל חי, אלא שמשליכים אנו את עצמנו במסירות נפש על השי"ת ואיננו חפצים אלא במלכותו, ואיננו מביטים על עצמנו כלל. ועל אף שכל אדם כואב למאד את ריחוקו הגדול מה' ב"ה, אינו עוסק בעצמו כלל, ובזה נחשב שהוא כמסור את עצמו אל המיתה כיצחק אבינו, והוא בסוד מיתת הנשיקה והדבקות פנים בפנים.

כי כאשר מתודה הוא בתשובה וסליחות ונאנח הוא מקרבו מתוך פְּאָבו על ריחוקו, הרי שנחשב לו הדבר כגילוי צד האחור והמיתה, וכאשר מתמלא בקרבו ברוח התקוה וגילוי דרכי האמונה והדבקות בבורא ב"ה מכל מקום ומדרגה שהוא נמצא בו, הרי שבזה משיב הוא את כולו אל הבורא ב"ה ואל רצונו בגילוי מלכותו, ומגלה בזאת שהוא אינו העיקר בצד הדין והמשפט אם יהיה אם לאו, אלא העיקר הוא אם תתגלה מלכותו יתברך בשנה זו, ואם יהיה תיקון לבריאה כולה וגילוי לרצונו יתברך אל כל הנבראים, ובזה כולל הוא את צד האחור והמיתה בגילוי אור הפנים ותקוות החיים, ומכניע וממית ליצרו הרע וכל הצד של הריחוק וההסתרה הנמשכת מעשיו וכל גונדא דיליה.

ולכן ביום ראש השנה אין נסמכים אנו אלא על האבות הקדושים וכל הצדיקים המבינים בגדולת היום, כי כאשר הולך ונסמך הוא על הצדיקים, הנה בזה נכלל האדם באותה המחשבה של רחמי השי"ת ועומק מחשבתו ביצירת האדם פנים ואחור, ובא לכדי תיקונו בכל קומתו, ומתעלה בכל מהותו וענינו.

ומפני כך כל ענין זה שיזכה האדם לרוח והתחדשות הנשמה, אינו תלוי בו איך שילך בדרכי היחודים הקדושים שיביאווהו לשוב מריחוקו הגדול עד שישבי פניו לגמרי מהשי"ת ולהיות פנים בפנים עם אור השכינה, כי אין הדבר תלוי אלא בזה שנאנח וכואב את ריחוקו ועם כל זה משליך הוא לכל עניניו ומבקש שוב ושוב על גילוי מלכותו יתברך בכל סדר תפילות יום הדין, שהנה בזה לבד נתקן הכל, מתוך שנסמך ונשען על יחודי הצדיקים ותפילתם היודעים סוד הדבר ומשיבים את כל ישראל להיות פנים בפנים לפני השי"ת.

ט

וענין המסירות נפש של כלל ישראל ביום ראש השנה לבקש על מלכותו יתברך ביום זה, שבזה חוזרים אנו להיות פנים בפנים כאמור, הוא מתוך הדיבור והמעשה, ב'דיבור' הוא מה שמבקשים אנו ביום זה על גילוי מלכותו יתברך, וב'מעשה' הוא מתוך מצות תקיעת השופר שנצטוינו בו, כי נחשב הדבר כהמלכת המלך במעשה תרועה, וכפי שנוהגים ביום המלכת מלך להריע לפניו מתוך קול תרועה, וכמו שכתוב (תהלים צח, ד) "הריעו לה' כל הארץ". אמנם בפנימיות גם בדבר זה אין אנו מבינים בגדולת היום ותוקף קדושתו הנוראה של יום ראש השנה, שמזדעזעים בו כל העליונים והתחתונים מעוצם גילוי מלכותו יתברך המגלה ביום זה, וגם בענין הדיבור והמעשה אין אנו אוהזים אלא בחיצוניות, ונסמכים אנו על כח הצדיקים הקדושים המייחדים להדיבור ולמעשה התקיעות מתוך יחודים קדושים ונוראים, בכדי להעלות השכינה וכלל נשמות ישראל בסוד מסירות נפש על כבוד גילוי מלכותו.

אמנם כל איש ישראל יש לו חלק גם בפנימיות יום הקדוש הזה, והוא בסוד ה'מחשבה', שישבי במחשבתו את כל כולו אל השי"ת להראות פנים אל השי"ת, וזהו מתוך שישמור את מחשבתו מכל מחשבת צד הדין ותוקפו, ולא יחשב אלא ברחמי השי"ת. כי הכל תלוי במחשבה, ועל דרך שאמרו חכמים שאם אמרה אישה טמאה אני הרי שהיא טמאה, ובזה הוא שמזנב היצר הרע באדם מתוך שמראהו שאין לו חלק בעבודת התפילה והדבקות ורחוק הוא מעבודת היום הקדוש, וכמו שאמרו בתיקוננו (בתיקון כא, דף מב ע"ב) ש'זינב כן' אלו הם תפילות החלשות שבישראל, אמנם מתוך שעוסק האדם ביום זה לדבק מחשבתו אך בטוב, הרי שמכניע הוא ליצרו הרע מבטנו וקרבו, ונעשים תפילותיו ראוים להעלות על מזבח המסירות נפש והיחודים הקדושים

מעבר לברכת השנה

אנו שמחים להודיע כי ביום שני כ"ה באבול, יתקיים מעבר לברכה אצל מו"ר הגאון הינוקא לברכת השנה כבכל שנה.

המעבר יתקיים בין השעות 17:00-20:00, בבית הכנסת המרכזי קריית גנים, רחוב שדה נחום 14, ראשון לציון. (המעבר לגברים בלבד)

"ונכנסם לחיים טובים ולשלום"

השנה ניתן להעביר שמות לברכה עבור פרדיון נפש בערב ראש השנה ופרדיון כפרות בערב יום הכיפורים שיוכנסו אל מו"ר הגאון הינוקא רבי שלמה יהודה בארי שליט"א.

ההכנסות קודש להפצת תורה וקידום רכבות ע"י הכנסת התורנית להוצאת הספרים, הירחונים והעלונים מתורתו של מו"ר הגאון הינוקא.

פרדיון הנפש יערך ע"י מו"ר שיעתיר בתפילה מיוחדת לקראת השנה החדשה הבעל"ט בערב יום הדין ובערב יום הכיפורים.

פרדיון לראש השנה 180 ש" ופרדיון כפרות 26 ש" לכל נפש

ניתן להעביר מבספי מעשרות | מלפון 0548434755 שלוחה 1

מרכז כתיבה וחינוך טובה
וסני טובה ואמירות

קחו חלק במפעל הקודש

המעוניינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות
0527.130.400 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com
לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com